CZU: 343.6
DOI: 10.5281/zenodo.6832470

INFRACȚIUNI CONTRA PERSOANEI - PROVOCARE ÎN ADRESA SECURITĂȚII UMANE

Maria PROCA
Chișinău, Republica Moldova
Institutul Național de Informații și Securitate „Bogdan, Întemeietorul Moldovei”
doctor în științe politice
e-mail: aprodan@mail.ru
ORCID ID: 0000-0002-5104-7058

Victor BOTNARIUC
Chișinău, Republica Moldova
Universitatea de Stat din Moldova / Institutul Național de Informații și Securitate „Bogdan, Întemeietorul Moldovei”
masterand
e-mail: vviking52@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-1486-2002

Today, in the literature, distinct attention is paid to human security as a component of national and international security. Human security is seriously threatened by crime, because crime has a strong negative and destabilizing impact on all spheres of a person's life. In this article the authors set out to analyze the impact of crimes against the person on human security. Also were analyzed qualitative changes in crimes against the person.

Key words: *human security, human security threats, external threats, internal threats, crimes against the person, crime prevention.*

Republica Moldova se află într-o perioadă de nesiguranță generală în ceea ce privește securitatea țării. Evoluțiile sociale, economice, politice și militare care au loc pe plan național, regional și global au o influentă profundă asupra nivelului de securitate și bunăstare al țării, dar și al cetățenilor.

În cazul securității tradiționale, rolul esențial îl are statul, pe când în cazul securității umane, rolul central îl are individul și comunitatea din care acesta face parte [6, p. 400]. În acest context, securitatea umană devine un subiect deosebit de important. Fiecare stat acordă o atenție deosebită securității persoanei. Organele statale și societate civilă se străduiesc să creeze condițiile pentru o existentă pașnică și sigură a individului.

În Republica Moldova, problematica asigurării securității umane reprezintă un subiect extrem de complex, din perspectiva întregii game de probleme cu care se confruntă societatea, începând cu starea precară a economiei naționale care determină starea de sărăcie în societate, corupția clasei politice și terminând cu conflictul transnistrean, care perpetuează subdezvoltarea și încălcarea flagrantă a drepturilor omului în țara noastră [5, p. 478].

În stadiul actual de dezvoltare Republica Moldova declară protejarea existentei individului, protecția inviolabilității acestuia. Concepția securității naționale a Republicii Moldova prevede ca obiectiv al securității naționale dezvoltarea și valorificarea cât mai plenară a potențialului uman, principală resursă a țării, apărarea cât mai eficientă a intereselor și drepturilor cetățenilor săi în țară și peste hotare [3]. Acest lucru subliniază importanța și prioritatea asigurării securității umane.

În ciuda acestui fapt, securitate umană este în continuare amenințată. Nu se poate vorbi de o securitate completă și cuprinzătoare a unei persoane, pentru că este imposibil să se asigure o stare de securitate absolută în conformitate cu realitățile din timpul nostru.

Cercetătorul ştiinţific S. Sprincean susţine: „asigurarea deplină şi plenară a securităţii individului uman în societăţile democratice, la toate etapele şi nivelurile procesului securitar, este strâns legată de eficacitatea efortului de adaptare a standardelor securitare şi de formare a abordărilor tipizate ca reacţie la pericolele şi riscurile, dar şi la cele mai reale şi eminente ameninţări securitare inerente. Ca urmare, prevederile constituţionale universale ale libertăţii individuale şi siguranţei personale sunt promovate într-un mod special, şi se impun ca adevărate imperative şi norme fundamentale în asigurarea bunăstării generale multidimensionale a unei persoane umane ce-şi conştientizează pe deplin nu doar drepturile şi libertăţile, dar şi responsabilităţile şi obligaţiile în fata societăţii" [7, p 370].

Astfel, complexitatea şi caracterul mult faţetat al problemei examinate lasă multe întrebări nerezolvate, atât la nivel aplicativ, cât şi teoretic.

Complexitatea acesteia se poate caracteriza prin faptul că, securitatea umană este o categorie care reflectă un fenomen social complex caracterizat printr-o relaţie organică între o persoană aflată în pericol şi mediul social şi societate [9, p. 76]. Având în vedere analiza securităţii umane ca fenomen social este necesar de a elucida care sunt ameninţările în adresa acesteia, ce fenomene şi procese pun în pericol securitate, libertate, dezvoltarea individului şi asigurarea drepturilor acestuia.

Evident, astfel de ameninţări pot fi atât externe, cât şi interne. Se poate afirma în mod categoric că ambele sunt extrem de variabile, dinamice, volatile şi necesită răspunsuri preventive sau reacţii adecvate şi în timp util din partea instituţiilor statale, inclusiv a societăţii.

Trebuie remarcat faptul că, ameninţările externe de natură politică, economică, militară şi ecologică, în pofida diversităţii lor şi a naturii lor adesea ascunse, sunt totuşi destul de uşor de identificat atât de către autorităţile statale, cât şi de societate. Aceste ameninţări în sine, factorii determinanţi ai acestora şi consecinţele negative probabile sunt, în majoritatea cazurilor, destul de evidente şi pot fi diagnosticate cu succes în cele mai timpurii etape, prevenite sau neutralizate în timp util.

Ameninţările interne sub forma anumitor procese, deşi nu prezintă un pericol mai mic pentru societate, de multe ori nu sunt identificate la timp, nu sunt luate în considerare ca factori patogeni, distructivi pentru o societate democratică şi sănătoasă din punct de vedere social. Ele sunt ignorate în mod nejustificat sau considerate în mod eronat drept consecinţe negative minore ale unor evenimente şi fenomene sociale, politice, economice etc.. Acest lucru, la rândul său, le permite să se dezvolte calitativ şi cantitativ, să se transforme şi să mute, să pătrundă în domenii ale vieţii care nu au fost afectate anterior, să aibă un impact destabilizator şi distructiv asupra individului, societăţii şi statului.

Un astfel de fenomen periculos din punct de vedere social, care reprezintă în prezent o ameninţare serioasă la adresa securităţii naţionale este, în opinia noastră, criminalitatea în diversitatea şi dinamica sa.

Criminalitate este un fenomen social, acesta are origine în viaţa societăţii şi a statului [1, p. 39]. Acesta este rezultatul unei combinaţii de diverşi factori obiectivi, subiectivi, organizaţi şi spontani. Într-o perioadă în care crizele economice şi sociale sunt completate de o slăbire dramatică a rolului statului în gestionarea proceselor sociopolitice, manifestările şi consecinţele criminalităţii devin deosebit de ameninţătoare.

Concepţia securităţii naţionale a Republicii Moldova [3] prevede: Securitatea naţională nu este numai securitatea statului, ci şi securitatea societăţii şi a cetăţenilor Republicii Moldova, atât pe teritoriul Republicii Moldova, cât şi peste hotarele ei. Securitatea societăţii, şi persoanei este o componentă esenţială a securităţii naţionale şi unul dintre obiectivele principale ale dezvoltării socii-politice şi socii-economice a comunităţilor de oameni şi a statelor civilizate ale lumii.

Astfel, infracţiunile contra persoanei constituie un grup de infracţiuni cu un grad de pericol social deosebit de ridicat. Săvârşirea oricăror infracţiuni contra persoanei, aducând atingerea celor mai importante valori sociale, care reprezintă atribute, însuşiri ale persoanei, pune

in pericol sau vatămă relaţiile sociale care s-au format şi se desfăşoară pe baza acestor valori sociale.

Pe baza analizei datelor statistice privind starea infracţionalităţii în Republica Moldova [2] în ultimii ani, se poate afirma că aceste infracţiuni se caracterizează printr-o proporţie constant ridicată, nu au o tendinţă pronunţată de scădere, provoacă cea mai mare revoltă publică şi reprezintă cel mai mare pericol pentru societate. Având în vedere inexactitatea statisticilor, cel mai înalt nivel de latentă au crimele privind viaţa sexuală, omoruri şi un şir de alte infracţiuni grave, considerăm că numărul real al acestor infracţiuni este de câteva ori mai mare decât datele oficiale. Această opinie este susţinută de majoritatea covârşitoare atât a cercetătorilor ştiinţifici din domeniul criminologiei, cât şi a practicienilor – colaboratorii ale organelor de drept.

Trebuie menţionat că cele menţionate se referă în mare parte la delictele contra persoanei prevăzute de Capitolul II – Infracţiuni contra vieţii şi sănătăţii persoanei, Capitolul III – Infracţiuni contra libertăţii, cinstei şi demnităţii persoanei, Capitolul IV – Infracţiuni privind viaţa sexuală. În opinia noastră, acest lucru corespunde principiului liniar de organizare a organelor teritoriale de afaceri interne, conform căruia doar infracţiunile violente sunt incluse în infracţiunile împotriva persoanei. O astfel de diviziune s-a dovedit a fi pragmatică şi eficientă, are un pronunţat caracter aplicativ şi permite ofiţerilor de urmărire penală, procurorilor să se specializeze în detectarea infracţiunilor similare, cunoscând caracteristicile inerente ale acestora, utilizând modelele şi corelaţiile identificate, algoritmii standard de acţiune etc., ţinând cont în acelaşi timp de diferitele particularităţi ale teritoriului deservit.

În acelaşi timp, împărtăşim pe deplin punctul de vedere al specialiştilor în criminologie [8] care nu limitează infracţiunile împotriva persoanei la infracţiuni violente sau privind viaţa sexuală, ci consideră că atacurile criminale asupra vieţii şi sănătăţii persoanelor sunt o componentă a unui sistem mai larg - sistemul infracţiunilor împotriva persoanei. Infracţiunile împotriva persoanei sunt încălcări ale celor mai fundamentale drepturi şi libertăţi ale omului.

Cele menţionate demonstrează că studiile nu trebuie să se limiteze doar la infracţiunile de violentă, ci şi infracţiunile care aduc atingere drepturilor şi libertăţilor omului şi cetăţeanului, ceea ce pare destul de logic şi justificat, întrucât persoana se defineşte nu doar prin trăsăturile biologice ale individului, ci şi prin trăsături semnificative din punct de vedere social, condiţionate de sistemul de relaţii sociale. Adică, statul trebuie să prioritizeze securitatea individului nu numai ca fiinţă umană - o fiinţă biologică - ci şi ca cetăţean - un membru al societăţii şi al statului, cu drepturi naturale şi dobândite inerente, aşa cum se proclamă într-o serie de acte juridice internaţionale şi normative, cum ar fi Carta Internaţională a Drepturilor Omului, Constituţia Republicii Moldova, etc.

Considerăm că sistemul infracţiunilor contra persoanei trebuie să fie constituit din următoarele infracţiuni:

a) infracţiuni contra vieţii şi sănătăţii persoanei;
b) infracţiuni contra libertăţii, cinstei şi demnităţii persoanei;
c) infracţiuni privind viaţa sexuală;
d) infracţiunilor contra drepturilor politice, de muncă şi altor drepturi constituţionale ale cetăţenilor;
e) infracţiuni contra familiei şi minorilor.

Astfel conchidem, Infracţiuni contra persoanei reprezintă fapte social periculoase, interzise de lege care aduc atingere siguranţei vieţii, sănătăţii, libertăţii, onoarei şi demnităţii, inviolabilităţii sexuale, drepturilor şi libertăţilor constituţionale ale omului şi cetăţeanului, intereselor familiei şi ale minorilor.

Cu toate acestea, considerăm că, în contextul acestei lucrări, pentru a oferi o înţelegere teoretică mai completă a problemei analizate, lista infracţiunilor care aduc atingere securităţii individului, trebuie să fie extinsă. În opinia noastră, o serie de infracţiuni prevăzute la capitolul VIII din Codul penal, referitoare la circulaţia drogurilor şi substanţelor psihotrope, atragerea la consumul acestora şi implicarea în prostituţie, au, de asemenea, o dimensiune personală distinctă. Fără îndoială, aceste infracţiuni încalcă sănătatea publică şi moralitatea publică, dar

mai ales amenință sănătatea fizică și psihică și viața indivizilor și au un efect distructiv asupra componentelor morale, culturale și intelectuale ale personalității, conducând la degradarea și izolarea socială acesteia. Persoane ce săvârșesc asemenea fapte acționează intenționat, conștientizează pericolul și consecințe pentru viața și sănătatea victimei, influențează creștere numărul victimelor, de obicei din motive egoiste personale, de asemenea activitățile lor ilegale provoacă comiterea altor infracțiuni violente și infracțiuni contra persoanei.

O analiză a modificărilor calitative ale infracțiunilor contra persoanei indică o creștere a gradului de pericol public al acestor infracțiuni [4].

Gravitatea consecințelor acestor infracțiuni este din ce în ce mai mare. Proporția infracțiunilor săvârșite cu premeditare, este în creștere pe fondul caracterului situațional și domestic a infracțiunilor săvârșite contra persoanei. La începutul anilor 2000, fiecare a patra crimă din Republica Moldova a fost săvârșită cu premeditare, în timp ce în anii 2010-2020 fiecare a doua crimă a fost săvârșită cu premeditare. Printre autorii infracțiunilor contra persoanei, proporția recidiviștilor este în creștere. În comportamentul lor ilicit, semnele de profesionalism criminal devin din ce în ce mai evidente. S-a înregistrat o creștere a proporției de delincvenți juvenili, ce săvârșesc infracțiuni contra persoanei.

Există o creștere al numărului de infracțiuni grave împotriva persoanei în așa-numitul mediu marginal (instabil din punct de vedere social). Vorbim de clase sociale, precum șomeri, vagabonzi, alcoolici, dependenți de droguri, etc..

Infracțiunile contra persoanei sunt comise pe bază de răzbunare, violentă în familie, conflicte domestice sau pentru a ascunde sau facilita comiterea unei alte infracțiuni. Proporția de atacuri criminale deosebit de brutale asupra persoanei, adesea cu elemente de cinism, batjocură și sadism, este în creștere.

Există o creștere notabilă a proporției de infracțiuni grave împotriva vieții și a sănătății a persoanei cu un scop de cupiditate. Acestea sunt crime legate de privatizarea locuințelor, de posesia de autovehicule și de alte scopuri. În plus, în ultimii ani în Republica Moldova, au apărut tendințe de creștere a numărului de cazuri de violuri și trafic de ființe umane, trafic de copii, exploatare prin muncă. Infracțiunile în cauză sunt caracterizate de un grad ridicat de pericol public. Gravitatea consecințelor acestor acte criminale este extrem de mare.

Având în vedere instabilitatea politică, economică și socială din Republica Moldova, tensiunile etnice crescânde și alți factori care au un impact negativ asupra situației criminalității, infracțiunile contra persoanei reprezintă o amenințare foarte gravă nu numai pentru securitatea unui individ, a unei familii sau a unei comunități, ci și pentru bunăstarea politică, economică, demografică și spirituală a societății și a statului.

Rezumând toate cele menționate, putem trage următoarea concluzie întemeiată. Totalitatea crimelor împotriva persoanei în esența lor, cu o varietate de determinanți și condiții, legături directe și indirecte, numeroase consecințe directe și indirecte reprezintă o amenințare serioasă la adresa securității atât umane, cât și securității naționale a Republicii Moldova la etapa actuală, și anume: atentează la viața, sănătatea, siguranța, libertatea sexuală și inviolabilitatea individului, la drepturile și libertățile constituționale ale omului și cetățeanului, subminează fundamentele morale ale familiei și societății, devalorizează relațiile și valorile instaurate social, provoacă săvârșirea altor infracțiuni de violentă, economice, corupție, contribuie la tensiuni sociale și la nemulțumirea a cetățenilor.

Factorii care generează creșterea semnificativă a nivelului de infracțiuni contra persoanei au o explicație diferită și diferențiată de la o societate la alta, sursele acestora având relevantă în domeniul politicului, economicului, socialului, etc..

Prevenirea infracțiunilor contra persoanei desemnează un proces social permanent, care presupune aplicarea unui ansamblu de măsuri cu caracter social, cultural, economic, politic, identificarea, neutralizarea și înlăturarea cauzelor fenomenului infracțional de această natură.

Combaterea acestor infracțiuni nu mai este sarcina unei singure structuri sociale – organelor de combatere a criminalității - ci a tuturor instituțiilor publice și necesită adoptarea

rapidă a unui set de măsuri preventive și de răspuns adecvate de natură juridică, economică, politică, socială și de altă natură.

Lipsa unei atenției corespunzătoare acestei probleme reprezintă un obstacol ce împiedică prevenirea eficientă, cercetarea fenomenului, elaborarea și coordonarea unei politici eficiente de combatere.

Se recomandă o analiză profundă și cercetare fundamentală teoretică a problemei date în contextul securității umane, includerea infracțiunilor contra persoanei în lista amenințărilor prevăzute de Concepția securității naționale a Republicii Moldova. De asemenea, este necesară elaborarea unei baze normative care ar asigura controlul comportamental al categoriilor de persoane, care se includ în această zonă de risc, și a activității profilactice a acestora, aceasta constituind o măsură destul de eficientă în lupta cu infracțiunile contra persoanei.

Sperăm că lucrarea prezentă va contribui la continuarea analizei și cercetărilor asupra subiectului dat atât de către doctrinari autohtoni, cât și de practicieni.

BIBLIOGRAFIE

1. BUJOR, V. *Esența fenomenului crimă (criminalitate)*. Lecția nr. 2. În: Legea și viața, 1994, nr. 10. Chișinău, 1994, pp. 39-41.
2. Date statistice cu privire la infracțiuni împotriva persoanelor după tipul infracțiunii pe medii, 2014-2020. Banca de date statistice ale Republicii Moldova. https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_12%20JUS_JUS010/JUS010700.px/table/tableViewLayout1/?rxid=2345d98a-890b-4459-bb1f-9b565f99b3b9 (accesat la 27.04.2022).
3. Lege pentru aprobarea Concepției securității naționale a Republicii Moldov: nr. 112 din 22 mai 2008. În: Monitorul Oficial, 2008, nr. 97-98, art. 357.
4. Rapoarte și evaluări privind activitatea Politiei, pentru anii 2018-2021. https://politia.md/ro/advanced-page-type/rapoarte-si-evaluari (accesat la 19.04.2022).
5. SPRINCEAN, S. *Politica securității umane în Republica Moldova în contextul provocărilor și oportunităților mediului regional de securitate*. În: Dezvoltarea cadrului juridic al Republicii Moldova în contextul necesităților de securitate și asigurarea a parcursului european. Partea 1, 22 ianuarie 2018. Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, 2018, pp. 477-497. ISBN 978-9975-3298-2-8.
6. SPRINCEAN, S., COZONAC, R., MITROFANOV, G. *Aprofundarea problemelor de securitate umană în condițiile globalizării*. În: Știință, educație, cultură, Vol.1, 11 februarie 2022. Comrat, Republica Moldova: Universitatea de Stat din Comrat, 2022, pp. 400-405. ISBN 978-9975-83-176-5; 978-9975-83-177-2.
7. SPRINCEAN, S., SOHOTCHI, T.-S. *Abordări securitare ale problematicii siguranței persoanei*. În: Știința în Nordul Republicii Moldova: realizări, probleme, perspective. Ediția 5, 29-30 iunie 2021. Bălti, Republic of Moldova: F.E.-P. „Tipografia Centrală, 2021, pp. 368-373. ISBN 978-9975-62-432-9.
8. ИВАНОВА, В. В. *Преступное насилие*. Москва: ЮИ МВД РФ, Книжный мир, 2002. 83 p.
9. КОСТАКИ, Г. *Концепция безопасности человека в системе национальной безопасности Республики Молдова*. În: Supremația Dreptului. 2016, nr. 2, pp. 75-81. ISSN 2345-1971.